

## PROFILACE STUDIJNÍHO PROGRAMU A JEJÍ REALIZACE V ZAMÝŠLENÉM KURIKULU

### DEGREE PROGRAM PROFILING AND ITS IMPLEMENTATION IN THE INTENDED CURRICULUM

**Jakub Schwan**

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie, Filozofická fakulta,  
Univerzita Palackého v Olomouci

#### **Abstrakt**

Príspevok sa zaoberá profiláciou studijných programů v tuzemském systému terciárního vzdělávání. Cílem je analyzovat aktuální nastavení systému a zjistit, zda se formální dělení na akademické a profesní studijní programy projevuje v kurikulu. Pro účely kvantitativního výzkumu byla zvolena obsahová analýza dostupných kurikulárních dokumentů. Předběžné výsledky analýzy 40 bakalářských programů se stejným (či podobným) názvem ukazují, že obsah kurikula obou profilací se značně prolíná – akademické programy mají vyšší podíl akademicky zaměřených předmětů (16,0 % vs. 10,4 %), zatímco profesní více praktických (27,4 % vs. 20,0 %). Rozdíly v dalších aspektech, jako jsou metody hodnocení či výukové metody, jsou minimální. Předběžné výsledky naznačují, že deklarované profilace nemusí být v praxi dostatečně odlišené.

**Klíčová slova:** bakalářský studijní program, profesní, akademický, kurikulum, terciární vzdělávání

#### **Abstract**

The paper examines the profiling of degree programs within the Czech tertiary education system. The aim is to analyze the current setup and assess whether the formal division into academic and professional programs is reflected in the curriculum. Using quantitative research, specifically content analysis of curricular documents, 40 bachelor's programs with the same (or similar) names were analyzed. Preliminary results show significant overlap – academic programs have more academically oriented courses (16.0% vs. 10.4%), while professional programs include more practical courses (27.4% vs. 20.0%). Differences in assessment methods and teaching methods are minimal. The preliminary findings suggest that the formal profiles may not be sufficiently distinct in practice.

**Keywords:** *bachelor's degree program, professional, academic, curriculum, tertiary education*

## 1 ÚVOD

Terciární vzdělávání se v posledních dekáдах značně proměnilo, přičemž roste důraz na profesní zaměření studijních programů („SP“). Zákon č. 137/2016 Sb. rozdělil SP na akademické a profesní. Je však otázkou, zda legální definice dostatečně odlišují obě profilace pro potřeby jejich praktické implementace. Některé SP se stejným (či velmi podobným) názvem existují na různých vysokých školách v obou profilacích (Národní vzdělávací fond, 2023, s. 5), což může naznačovat možné problémy při zavádění této duality. Pro hlubší pochopení profilací je však nezbytné porovnat kurikula akademických a profesních SP v celé jejich komplexnosti, nikoliv se soustředit pouze na názvy programů.

## 2 TEORIE

Zákon stanovuje, že plánovaná kurikula obou profilací mají kombinovat teoretické znalosti a praktické dovednosti. Klíčový je však jejich poměr, který by měl být jasně rozlišitelný, aby dualita profilací měla smysl. Příspěvek volně pracuje s Bernsteinovou (1975) koncepcí klasifikace, která se dotýká explicitnosti hranic/separace v kurikulu (Dvořák, 2017, s. 205). Klasifikace označuje míru udržování hranic mezi obsahy (Bernstein, 1975, s. 88), tj. míru vzájemné odlišnosti profilací.

Nejmenšími výzkumnými jednotkami, u kterých je zjišťována frekvence výskytu (Dvořák, 2012, s. 75) jsou níže definované prvky kurikula. Bernsteinovo (2000) dělení módů umožňuje identifikovat, zda je daný prvek spíše akademický, nebo profesní. Podpůrně byly užity některé archetypy *competence-based* kurikula, podle kterého profesní profil odpovídá prvkům, které přímo rozvíjejí kompetence potřebné pro výkon povolání (Boyatzis et al., 1996).

## 3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Příspěvek využívá obsahovou analýzu kurikulárních dokumentů (např. Bos & Tarnai, 1999). Byly stanoveny prvky kurikula vhodné pro kvantitativní

analýzu, a to ve studijních plánech a sylabech vybraných SP – typy předmětů, výstupy z učení, metody hodnocení a výuky. U těchto prvků bylo identifikováno jejich akademické a profesní zaměření na základě teoretického ukotvení. Zdrojem dat byly informační systémy VŠ. Samotná obsahová analýza je zaměřena na kvantifikaci (stanovení váhy každého prvku, převážně dle ECTS kreditů) a komparaci zastoupení zmíněných akademických/profesionálních prvků v kurikulech 20 dvojic prezenčních bakalářských SP (v obou profilacích) ze tří oblastí vzdělávání (Neučitelská pedagogika, Filologie, Zdravotnické obory). Programy byly vybrány z Registru uskutečňovaných SP tak, aby každý profesní měl akademický protějšek se stejným (podobným) názvem. U takto vytvořených dvojic SP byly poté vzájemně porovnávány frekvence výskytu uvedených prvků pomocí frekvenční analýzy. Následně proběhlo statistické vyhodnocení.

## 4 PŘEDBĚŽNÉ VÝSLEDKY

Výzkumné šetření je stále v procesu analýzy dat, a proto jsou výsledky pouze preliminární. Po zjištění frekvence výskytu akademických a profesních prvků v každé profilaci je provedena statistická analýza rozdílů mezi rozdílně profilovanými SP. Předběžná analýza naznačuje, že rozdíly v obsahu kurikula nejsou tak výrazné, jak by odpovídalo jejich formálnímu označení. Akademické SP vykazují mírně vyšší podíl akademicky zaměřených předmětů (např. metodologie, historie oboru, teoretické přístupy) – 16,0 %, oproti 10,4 % u profesních SP. Podíl předmětů zaměřených na profesní dovednosti (např. praxe, simulace, laboratorní cvičení) je u akademických SP 20,0 %, zatímco u profesních činí 27,4 %. Dále byly hodnoceny aspekty jako metody hodnocení, výstupy učení a metody výuky, přičemž i zde rozdíl mezi profilacemi nepřesahoval 7,0 %. Výjimkou byly metody hodnocení, kde byl rozdíl 12,0 %; profesní SP častěji využívaly profesně zaměřené metody hodnocení (např. zkoušky dovedností, projekty, demonstrace), u akademických SP to bylo naopak. Dosavadní data také ukazují, že si profesní SP stále uchovávají značnou akademickou složku.

## 5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Pilotní fáze výzkumu nyní ukazuje, že akademické a profesní prvky v kurikulu se značně prolínají a hranice mezi profilacemi nejsou zcela jasné. SP tak

nemají zřetelně odlišné kurikulum, což odpovídá slabé klasifikaci dle Bernsteina (1975). Toto naznačuje, že profilace může být v některých případech spíše deklarativní a ukazovat na systémovou nejednoznačnost. Zajímavým zjištěním je, že některé SP vedoucí k výkonu regulovaného povolání jsou akreditovány jako akademické. S regulovanými povoláními bývá typicky spojen profesní profil, kde jsou praktická výuka a zapojení odborníků z praxe klíčové. Otázkou také zůstávají SP, které vedou k výkonu regulovaného povolání, ale zároveň vyžadují rozsáhlé teoretické znalosti, jako je právo či lékařství. Tato problematika si žádá širší odbornou diskuzi, která by mohla naznačit potřebu přehodnocení kritérií profilací, což by mohlo vést k jasnějšímu vymezení jejich přínosů, zaměření a vhodnosti přiřazení k přesně definovanému kurikulu, čímž by se posílila jeho provázanost s deklarovanou profilací.

## 6 LITERATURA

- Bernstein, B. (1975). *Class, Codes and Control: Towards a theory of educational transmission, Volume 3*. Routledge.
- Bernstein, B. (2000). *Pedagogy, Symbolic Control and Identity* (2nd Ed.). Rowman & Littlefield Publishers.
- Bos, W., & Tarnai, Ch. (1999). Content analysis in empirical social research. *International Journal of Educational Research*, 31(8), 659–671.
- Boyatzis, R., Leonard, D., Rhee, K., & Wheeler, J. (1996). Competencies can be developed, but not the way we thought. *Capability*, 2(2), 25–41.  
[https://www.researchgate.net/publication/290795278\\_Competencies\\_can\\_be\\_developed\\_but\\_not\\_the\\_way\\_we\\_thought](https://www.researchgate.net/publication/290795278_Competencies_can_be_developed_but_not_the_way_we_thought)
- Dvořák, D. (2012). *Od osnov ke standardům: Proměny kurikulární teorie a praxe*. Univerzita Karlova v Praze.
- Dvořák, D. (2017). Vzdělávací obsah: ukazují Bernsteinova teorie a sociální realismus cestu z krize? *Pedagogika*, 67(3), 203–218.
- Národní vzdělávací fond. (2023). *Profesní studijní programy: stav, zkušenosti, a návrhy návazných analýz*. [https://stratin.tc.cas.cz/vystupy/2023/M3/Profesní%20studijní%20programy\\_stav%20zkušenosti%20a%20návrhy%20návazných%20analýz.pdf](https://stratin.tc.cas.cz/vystupy/2023/M3/Profesni%20studijní%20programy_stav%20zkušenosti%20a%20návrhy%20návazných%20analýz.pdf)